

QO‘QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

IJTIMOIIY FANLAR
SOCIAL STUDIES

ESTONIYA POLITSIYA TIZIMI VA XODIMLARNING HUQUQLARI

Mirzayev Jahongir Umirzoqovich,

*O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi huzuridagi
Jazoni ushroo etuuu deapartemanuu boshqarma boshlig‘i,
yuridik fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)*

E-mail: jahongirmirzayev970@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Estoniya davlatining politsiya tizim, politsiyachining huquqlari va bajaradigan vazifalari, politsiya to‘g‘risida Estoniya qonunchiligida qanday normalar aks ettirilganligi, ushbu tuzilma xodimlariga berilgan huquqlarning ijobiy va salbiy jihatlari, O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida ichki ishlar organlariga berilgan huquqlar bilan solishtirish haqidagi mulohazalar o‘z ifodasini topgan. Shuningdek, Estoniya politsiyasiga berilgan huquqlar doirasidan kelib chiqib, o‘zining ilmiy-amaliy taklif va mulohazalarini ilgari surgan.

Kalit so‘zlar: Estoniya politsiyasi, politsiya tizimi, politsiya huquqlari, jinoyat, ichki ishlar organlari to‘g‘risidagi qonun, politsiya bajaradigan vazifalar, ijobiy tajriba, politsiya to‘g‘risidagi qonun normalari, solishtirish, ijobiy va salbiy jihatlari, amaliyotga joriy qilish, huquqni muhofaza qiluvchi organlar.

Аннотация: В статье рассмотрена полицейская система Эстонского государства, права и обязанности сотрудника полиции, какие нормы отражены в эстонском законе о полиции, положительные и отрицательные стороны прав, предоставленных сотрудникам этой структуры, а также сравнение с правами, предоставленными органам внутренних дел в законодательстве Республики Узбекистан. нашел свое выражение. Он также высказал свои научно-практические предложения и комментарии, основанные на правах, предоставленных полиции Эстонии.

Ключевые слова: полиция Эстонии, полицейская система, права полиции, преступность, закон внутренних дел, обязанности полиции, положительный опыт, нормы полицейского права, сравнение, плюсы и минусы, реализация, правоохранительные органы.

Annotation: In the article, the police system of the state of Estonia, the rights and duties of the police officer, what norms are reflected in the Estonian law about the police, the positive and negative aspects of the rights given to the employees of this structure, and the comparison

with the rights given to the internal affairs bodies in the legislation of the Republic of Uzbekistan. has found its expression. He also put forward his scientific and practical suggestions and comments based on the rights granted to the Estonian police.

Keywords: Estonian police, police system, police rights, crime, internal affairs law, police duties, positive experience, police law norms, comparison, pros and cons, implementation, law enforcement executive bodies.

Bugungi kunda inson huquq va erkinliklarini ta'minlashda politsiya tizimi barcha davlatlarda asosiy o'rinda turadi. Shu bilan birgalikda, ko'pgina davlatlarda politsiya davlatning kuch ishlatar tizimi va huquqni muhofaza qiluvchi organi ham hisoblanadi. Respublikamizda politsiya vazifasida ichki ishlar organlari faoliyat ko'rsatadi. Juda ko'pchilik davlatlarda aynan shunday vazifalarni bajaruvchi davlat organi bajaruvchi organ politsiya deb ataladi. Chet el davlatlari ijobiy tajribasini o'rganish maqsadida Estoniya davlatining politsiya tizim va politsiya xodimlarining huquqlari o'rganildi. Quyida bu haqida batafsil to'xtalib o'tamiz.

Eslatib o'tish joizki, Estoniya Yevropa davlatlarida bo'lgani kabi politsiya tizimiga o'tgan. Jumladan, Estoniya politsiyasi 1991-yil 1-martda Ichki ishlar vazirligining yurisdiksiyasi ostida rasman qayta tashkil etildi. Qayta tiklangan muassasa to'rtta asosiy xizmatdan iborat edi: dala politsiyasi, yo'l politsiyasi, kriminal politsiya va tergov politsiyasi. 1993 yilda ichki ishlar organlarida jiddiy islohot amalga oshirildi. Estoniya Ichki xavfsizlik xizmati Ichki xavfsizlik xizmati politsiya boshqarmasi negizida alohida bo'linmaga aylantirildi. Markaziy politsiya agentligi Estoniya deb o'zgartirildi: Riigi Politseiamet, 2005-yilda Yevropolning to'liq a'zosi bo'ldi. Estoniya politsiyasi, shuningdek, Yevropa sport politsiyasi ittifoqi (1994 yilda qo'shilgan), Xalqaro politsiya uyushmasi (1995), Xalqaro politsiya boshliqlari assotsiatsiyasi (1997), Yevropa tarmog'i kabi tashkilotlarga qo'shildi. Ayol politsiya xodimlari (2001) va Shimoliy-Boltiq bo'yi ayollar politsiya xodimlari tarmog'i (2001). 2010-yil 1-yanvarda Estoniya politsiyasi Estoniya chegara xizmati bilan birlashib, Politsiya va Chegara qo'riqlash kengashini tuzdi⁶⁰.

Politsiyaning vazifalariga jamoat tartibini himoya qilish, fuqarolar va turli tashkilotlarning asosiy huquqlarini himoya qilish, jinoyatchilikka qarshi kurashish, jinoyat ishlari bo'yicha dastlabki tergov ishlarini olib borish, politsiya vakolatlari doirasida jazo tayinlash va ijro etish kiradi. .

Estoniya politsiyasi quyidagilarga majbur:

ichki ishlar organlari vakolatlari doirasida fuqarolarga yordam ko'rsatish;

fuqarolarning hayoti, sog'lig'i, sha'ni va qadr-qimmatini, mulkini qonunga xilof tajovuzlardan va boshqa har qanday tahdiddan himoya qilish;

jamoat joylarida tartibni saqlash;

⁶⁰ https://ru.wikibrief.org/wiki/Estonian_Police (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)

aniqlangan huquqbuzarliklar, jinoyatlar yoki boshqa hodisalar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni to‘plash va qayta ishlash, huquqbuzarliklarning oldini olish yoki aniqlash bo‘yicha zudlik bilan choralar ko‘rish;

jinoiy huquqbuzarliklarni tergov qilish bo‘yicha zarur tartib-qoidalarni qo‘zg‘atish, sudgacha bo‘lgan tergov harakatlarini amalga oshirish va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa funksiyalarni bajarish; o‘zaro baholash va texnik tadqiqotlar o‘tkazish;

ichki ishlar organlari vakolatlari doirasida sud qarorlari va farmoyishlarini ijro etish, qamoqqa olish, qisqa muddatli ozodlikdan mahrum qilish va deportatsiya qilishni qo‘llash, ushlab turilganlar va qamoqda saqlanayotgan shaxslarni himoya qilish va kuzatib borish;

ichki ishlar bo‘limiga olib kelingan shaxslarning huquq va manfaatlarini kafolatlaydi, shuningdek ularni chaqirish yoki qamoqqa olish asoslari to‘g‘risida xabardor qiladi;

profilaktika tadbirlarini o‘tkazish, jinoyatlar va huquqbuzarliklar sodir etilishining oldini olish;

ma‘muriy yurisdiksiyani amalga oshirish;

bedarak yo‘qolgan shaxslarni, shuningdek Estoniya hududida noqonuniy bo‘lgan fuqarolarni qidirish;

xorijiy davlatlarning vakolatxonalari, boshqa obektlar qo‘riqlanishini ta‘minlaydi;

yo‘l harakati qoidalariga rioya etilishini hamda transport vositalarining holatini nazorat qiladi;

nazorat qilinadigan turli obektlar faoliyatining belgilangan qoidalarga muvofiqligini nazorat qilish;

pasport rejimi qoidalariga va fuqarolarning doimiy propiskasi to‘g‘risidagi ma’lumotlarni o‘zgartirish qoidalariga rioya etilishini nazorat qilish;

Estoniya hududida bo‘lgan yoki ishlayotgan chet el fuqarolari, shuningdek fuqaroligi bo‘lmagan shaxslar tomonidan migratsiya qoidalariga rioya etilishini nazorat qilish;

politsiyaga qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa funksiyalarni bajaradi.

Estoniyada politsiya faoliyatini tartibga soluvchi asosiy hujjatlar 1900-yildagi Politsiya qonuni va 1998-yilgi Politsiya xizmati to‘g‘risidagi qonundir.

Estoniya politsiyasi ikki bo‘limga bo‘lingan: Markaziy jinoiy politsiya va markaziy huquqni muhofaza qiluvchi politsiya.

Birinchi bo‘lim — Markaziy jinoiy politsiya.

Markaziy jinoiy politsiya (CCP) Estoniya markaziy organi funksiyalarini uyushgan jinoyatchilikning turli shakllari, korrupsiya, og‘ir iqtisodiy jinoyatlar, pul yuvish, giyohvand moddalar bilan bog‘liq jinoyatlar, axborot texnologiyalari sohasidagi jinoyatlarga qarshi kurashda bajaradi.

Jinoyatlardan olingan daromadlarni legallashtirishga va terrorchilik tashkilotlarini moliyalashtirishga qarshi kurashish to‘g‘risidagi qonunga muvofiq, Jinoyat kodeksining Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish boshqarmasi jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish va terrorchilik tashkilotlarini moliyalashtirishning oldini oladi.

JUK sud-tibbiyot xizmati sud-tibbiyot ekspertizalari va texnik tadqiqotlar o‘tkazadi, shuningdek, tergov harakatlari va tezkor tadbirlarni amalga oshirishda ishtirok etadi.

Bundan tashqari, CCP orqali Interpol va Yevropol, Shengen axborot tizimi va xorijiy huquqni muhofaza qilish idoralari bilan o‘zaro hamkorlik amalga oshiriladi.

Ikkinchi bo‘lim — markaziy huquqni muhofaza qilish politsiyasi.

Markaziy huquqni muhofaza qilish politsiyasi (CPP) huquqni muhofaza qilish faoliyati va davlat nazoratini boshqaradi. CPPning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

huquqni muhofaza qilish sohasidagi faoliyatni tahlil qilish va umumlashtirish;

huquqbuzarliklar profilaktikasi tadbirlarida ishtirok etish;

huquqni muhofaza qilish sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish;

jamoat tartibini saqlash va transport nazoratini amalga oshirishda ishtirok etish;

noto‘g‘ri tartib-qoidalarini boshqarish;

Respublika Prezidenti, Parlament Raisi, Bosh vazir, davlatning rasmiy mehmonlari va boshqa shaxslarni himoya qilish;

alohida obektlarni himoya qilishni ta‘minlash.

CPP uchta departamentga ega:

a) Huquqni muhofaza qilish departamenti. Mazkur boshqarmaning asosiy vazifasi ichki ishlar organlarining ichki ishlar organlari bilan hamkorlikda huquqni muhofaza qilish, sud organlarining vakolatlarga ega bo‘lgan faoliyati va jamoat tartibini saqlashdagi ishtiroki sohasidagi faoliyatini tahlil qilishdan iborat. Bo‘lim, shuningdek, tartibsizliklar va jamoat zo‘ravonliklari bilan shug‘ullanadi, huquqbuzarliklar, jinoyatlarning oldini olish va yo‘l harakati nazoratini boshqaradi, himoyalangan shaxslarning marshrutini ta‘minlaydi va politsiya itlarini ko‘paytiradi.

b) Shaxsiy himoya departamenti Respublika Prezidenti, Estoniya parlamenti rahbari, Bosh vazir va boshqa davlat amaldorlarining shaxsiy himoyasini ta‘minlaydi, shuningdek davlat obektlarining xavfsizligini ta‘minlaydi.

c) Xizmat ko‘rsatish departamenti quyidagilarni amalga oshiradi: ishga qabul qilish; intizomiy tekshiruvlar; politsiya transport vositalari haydovchilarini tayyorlashni tashkil etish; Buxgalteriya hisobi;

aloqa va boshqalar.

Hududiy jihatdan Estoniya politsiyasi quyidagicha bo‘lingan.

Ichki ishlar vazirligining ichki ishlar boshqarmasi jamoat tartibini va davlatning ichki xavfsizligini muhofaza qilishni ta‘minlaydi, jinoyatlar sodir etilishining oldini oladi, jinoiy huquqbuzarliklar va ma‘muriy huquqbuzarliklarni tergov qiladi, jinoyat ishlari bo‘yicha sudgacha tergov harakatlarini amalga oshiradi va zarur ma‘muriy huquqbuzarliklar aniqlangandagi tartib-qoidalarini amalga oshiradi, shuningdek politsiya to‘g‘risidagi qonun hujjatlariga va boshqa normativ hujjatlarga muvofiq boshqa vakolatlarni amalga oshiradi.

Politsiya departamenti shuningdek, politsiya tuzilmalari va politsiya ta‘lim muassasalari faoliyatini boshqaradi, muvofiqlashtiradi va nazorat qiladi.

Politsiya prefekturasi mintaqadagi politsiya boshqarmasining bo‘linmasi hisoblanadi.

Politsiya prefekturasi jamoat tartibini va davlatning ichki xavfsizligini himoya qilishni kafolatlaydi, jinoyatlarning oldini oladi, jinoiy huquqbuzarliklarni tergov qiladi, jinoyat ishlari bo‘yicha sudgacha tergov harakatlarini va ma‘muriy huquqbuzarliklar bo‘yicha zarur tartiblarni amalga oshiradi, shuningdek, boshqa vakolatlarni amalga oshiradi; politsiya bo‘limining vakolatiga kiruvchi shaxslar bundan mustasno.

Politsiya prefekturasining joylashgan joyi va hududiy yurisdiksiyasi respublika hukumatining qarori bilan tartibga solinadi. Estoniyada to‘rtta mintaqaviy politsiya prefekturasi mavjud.

Har bir prefektura o‘z hududida joylashgan politsiya uchastkalariga ega: Pyoya — oltita stansiya; Ida — bitta; Lyone — ikkita; Leuna — oltita.

Estoniya politsiyasi xodimi politsiyaga qo‘shilgan Estoniya fuqarosi. Politsiya xodimi davlat mansabdor shaxsidir.

Estoniyada politsiya xodimlarining uchta asosiy toifasi mavjud.

yuqori martabali politsiya xodimlari (Milliy politsiya komissari va xavfsizlik politsiyasi komissari);

milliy politsiya komissari yordamchisi va xavfsizlik politsiyasi komissari yordamchisi;

politsiya boshlig‘i va politsiya prefekti;

politsiya boshlig‘i yordamchisi, politsiya prefekti yordamchisi va politsiya maslahatchisi; bosh inspektor; boshliq);

katta politsiya xodimlari (politsiya bosh inspektori, bosh yordamchi va bosh konstebel; militsiya bosh inspektori, bosh yordamchi va bosh konstebel; politsiya inspektori, yordamchi va konstebel); kichik politsiya xodimlari (kichik inspektor, kichik yordamchi va kichik konstebel).

Estoniya Respublikasi hududida joylashgan yoki Estoniya Respublikasi yurisdiksiyasiga tegishli bo‘lgan barcha shaxslar, ularning fuqaroligi, millati yoki irqi, jinsi, tili, dini, ijtimoiy mavqeyi, ijtimoiy va moddiy ahvoli, ma‘lumoti yoki boshqa holatlaridan qat’i nazar, politsiya himoyasida⁶¹.

Estoniyada politsiya xodimlarining huquqlari quyidagilardan iborat:

fuqarolar va mansabdor shaxslar tomonidan jamoat tartibiga rioya etilishini talab qilish, jamoat tartibini buzish holatlarining oldini olish va uni himoya qilish uchun qonun hujjatlarida nazarda tutilgan majburlov choralarini qo‘llash;

huquqbuzarlik sodir etishda gumon qilinayotgan fuqarolarning shaxsini aniqlash va xavfsizlikni ta‘minlash, gumon qilinuvchi shaxslarni va ularning shaxsiy buyumlarini ko‘zdan kechirish uchun hujjatlar taqdim etilishini talab qilish;

⁶¹ <https://eurasialaw.ru/nashi-rubriki/politsiya-gosudarstv-mira/politsiya-estonskoj-respubliki> (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)

huquqbuzarlik aniqlanganligi to‘g‘risida bayonnoma tuzish, ularni sodir etganlik uchun jazo choralari qo‘llash, aybdorlarni ushlab turish va bunday huquqbuzarliklarga qarshi kurashish bo‘yicha qonun hujjatlarida nazarda tutilgan zarur choralarni qo‘llash;

jinoiy huquqbuzarliklar va ma‘muriy huquqbuzarliklarni tergov qilish munosabati bilan fuqarolar va mansabdor shaxslarni ichki ishlar organlariga chaqirish va ularni sodir etishda ishtirok etgan shaxslarni huquqbuzarlik yoki jinoyat holatlarini zudlik bilan aniqlash uchun militsiya bo‘limiga olib borish;

jinoiy huquqbuzarliklarni sodir etishda gumon qilingan shaxslarni ushlab turish;

Estoniya hududida noqonuniy bo‘lgan shaxslarni ushlab turish;

alkogolli yoki giyohvand moddalar bilan mast bo‘lgan hamda o‘ziga yoki boshqa fuqarolarga xavf tug‘diruvchi shaxslarni, shuningdek jamoat tartibini buzgan shaxslarni shaxsini aniqlash uchun tibbiyot muassasalariga yoki militsiya bo‘limlariga yetkazish, zarur hollarda esa, tegishli hujjatlarni tuzish; huquqbuzarlik sodir etish to‘g‘risidagi bayonnoma;

muayyan shaxslarga nisbatan zarur choralarni ko‘rish;

ushlanganlar va jinoyat sodir etishda gumon qilinuvchi sifatida qamoqda saqlanayotgan shaxslarni, shartli sudlangan yoki garov evaziga ozod etilgan shaxslarni suratga olish, shuningdek, bunday shaxslarning barmoq izlarini olish;

bu haqda ularga oldindan xabar bergan shaxslarning so‘roqlarini audio va videotasvirga yozib olish va qonun hujjatlarida va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda ushbu shaxslarga nisbatan boshqa tergov harakatlarini yozib olish;

qamoqqa olingan shaxslarni mastlik holatini tekshiradi va ularning ashyolari va hujjatlarini saqlash uchun joylashtiradi;

fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini buzmaganda holda tezkor kuzatuvni amalga oshirish, turli texnik vositalar va boshqa vositalardan foydalanish, jinoiy huquqbuzarliklarga qarshi kurashish, aniqlash va tergov qilish;

qonun hujjatlarida belgilangan tartibda turli tashkilotlarning idoralarini tekshirish;

jinoiy huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarni kuzatish, jinoyat sodir etilishining oldini olish, tabiiy ofatlar yoki boshqa favqulodda vaziyatlarda jismoniy shaxslarning turar-joylari va boshqa binolariga, shuningdek binolar va tashkilotlar hududiga kirib borish. fuqarolarga zarar etkazishi mumkin bo‘lgan;

zarurat tug‘ilganda yoki yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan xavf tug‘ilganda muayyan hududlarda harakatni to‘xtatish yoki cheklash; agar uning konstruktiv xususiyatlari yoki texnik holati zarur xavfsizlik talablariga javob bermasa, transport vositasidan foydalanishni taqiqlash; huquqbuzarlik aniqlanganda yoki boshqa zarurat tug‘ilganda transport vositasini ko‘zdan kechirish va haydovchining, transport vositasi va yukning hujjatlarini tekshirish;

shaxsni transport vositasini boshqarish yoki ushbu toifadagi transport vositasidan foydalanish huquqini tasdiqlovchi hujjati bo‘lmasa, shuningdek, shaxsning alkogol yoki giyohvandlik mastligi holatida ekanligiga shubha tug‘ilsa, transport vositasini boshqarishdan chetlatish; joyida yoki uni tibbiy ko‘rikdan o‘tkazish uchun yuborish;

xususiy detektiv faoliyatni amalga oshirish uchun litsenziyalar va litsenziyalarning amal qilishini belgilangan tartibda bekor qilish;

ommaviy axborot vositalaridan jinoiy huquqbuzarliklarni tergov qilish, ish bo‘yicha faktlarni aniqlash, jinoyat sodir etgan shaxslarni qidirish, jinoyat sodir etilishining oldini olish va jamoat tartibini saqlash manfaatlarini ko‘zlab foydalanish;

yuridik shaxslarning moliyaviy-xo‘jalik faoliyati to‘g‘risidagi hujjatlarni ko‘rib chiqish, tushuntirishlar va boshqa zarur ma‘lumotlarni olish;

tergov qilinayotgan jinoyat bilan bog‘liq faktlarni tekshirish va ushbu tashkilotlarning hujjatlarini ko‘zdan kechirish uchun omborxona, xizmat va ishlab chiqarish binolariga, shuningdek savdo va boshqa muassasalarga erkin kirishi; tovarlarni, tayyor mahsulotlarni, xom ashyolarni tekshirish va laboratoriya sharoitida tadqiqot uchun namunalar olish;

faoliyatning ayrim turlarini amalga oshirish uchun amaldagi litsenziya mavjudligini tekshirish va u mavjud bo‘lmaganda yuridik shaxslar va tashkilotlarning faoliyatini to‘xtatib turish, shuningdek litsenziyalash talab qilinadigan sohalarda jismoniy shaxslar faoliyatini to‘xtatib turish.

Politsiya xodimi qurol va maxsus jihozlardan foydalanish huquqiga ega, quyidagi hollar bundan mustasno:

voyaga etmaganlarga, qariyalarga yoki homiladorlikning aniq belgilari bo‘lgan ayollarga nisbatan, bunday shaxslarning qurolli hujumiga qarshi kurashish yoki ularning oldini olish yoki ularni qurolsizlantirish hollari bundan mustasno;

xalqaro shartnomaga muvofiq diplomatik immunitetga ega bo‘lgan xorijiy davlatlar yoki ularning vakillari diplomatik vakolatxonalari yoki konsullik muassasalari hududida va binolarida yoki diplomatik daxlsizlik huquqiga ega bo‘lgan shaxslarga tegishli transport vositalariga nisbatan, agar diplomatik vakolatxona rahbarining roziligisiz olinadi. Missiya yoki konsullik yoki xalqaro shartnomada nazarda tutilgan boshqa holatlar;

kuchli zaharli, yonuvchi yoki portlovchi moddalarni ishlab chiqarish yoki saqlash joyi joylashgan hamda faol himoya vositalaridan foydalanish inson hayoti va sog‘lig‘iga xavf tug‘dirishi mumkin bo‘lgan binolar va inshootlarda.

Politsiya o‘z faoliyati to‘g‘risida davlat, mahalliy hokimiyat va aholini xabardor qilishi shart. Davlat yoki mansabdor shaxslarning maxfiy ma‘lumotlarini, shuningdek tijorat tashkilotlari yoki jismoniy shaxslarning tijorat sirlarini, shaxsiy hayotga taalluqli ma‘lumotlar va politsiyaning kasbiy faoliyati davomida olingan va shaxsning sha‘ni va qadr-qimmatiga putur etkazishi mumkin bo‘lgan ma‘lumotlar. jinoiy huquqbuzarliklarning ochilishiga to‘sqinlik qilayotgan yoki jinoyat sodir etishga undayotgan shaxs haqida oshkor qilinmasligi kerak.

Politsiya manfaatdor shaxsning iltimosiga binoan unga ma‘lumotlar bazasidagi ma‘lumotlarni taqdim etishi shart. Boshqa shaxslar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni taqdim etish qonun bilan taqiqlanadi. Politsiya ma‘lumotlar bazasidagi ma‘lumotlarni taqdim etish tartibi ma‘lumotlar bazalarini muhofaza qilish to‘g‘risidagi qonun bilan belgilanadi.

Bundan tashqari, Estoniya politsiyasi xodimlarining turli yo‘nalishlari, misol uchun, Davlat chegarasini himoya qilish maqsadida militsiya xodimlari davlat chegarasi va chegara suv obektlari bilan chegaradosh yoki ularga olib boruvchi piyoda va transport vositalarida erkin harakatlanishi mumkin. vaqtinchalik va xususiy yo‘llar, shuningdek, egasi yoki egasining roziligisiz qirg‘oq chizig‘i. DPPO buyurtmasi bo‘yicha qurilish yoki xizmat ko‘rsatish ishlarini amalga oshiruvchi shaxs vaqtinchalik va xususiy yo‘llardan foydalanishni ularning egasi yoki egasi bilan muvofiqlashtirishi shart.

Politsiya chegara hududida shaxslarning harakatlanishi va bo‘lishini cheklash huquqiga ega.

Estoniya Respublicasida politsiya xodimi ijtimoiy himoyasi va texnika ta‘minoti samarali tashkil etilgan va yildan yilga yaxshilanib bormoqda.

Misol uchun, politsiya xodimlari himoyasi uchun himoya dubulg‘alari va o‘q o‘tkazmaydigan zirhlar, shuningdek, yong‘inga chidamli kiyim va gidroksidi moddalardan himoya qilish uchun nafas olish niqobi. Maxsus operatsiyalarda militsiya xodimlari ko‘pincha xizmat itlaridan foydalanadilar, ba‘zi hollarda ular gumonlanuvchi yoki jinoyatchilarni zararsizlantirish uchun maxsus ovoz va yorug‘lik moslamalaridan foydalanadilar, lekin ayni paytda sog‘likka bevosita zarar etkazmaydi⁶².

O‘zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni 17-moddasida ichki ishlar organlarining huquqlari ko‘rsatib o‘tilgan.

Misol uchun, jinoyat ishlarini tergov qilish va ma‘muriy huquqbuzarliklar to‘g‘risidagi ishlarni ko‘rib chiqish, jinoyatlar, boshqa huquqbuzarliklar va hodisalar haqidagi arizalar hamda xabarlarni ko‘rib chiqish doirasida davlat organlariga va boshqa tashkilotlarga kirish, zarur hujjatlar va materiallar bilan tanishish, shuningdek davlat organlaridan, boshqa tashkilotlardan hamda fuqarolardan ma‘lumotlarni va boshqa zarur hujjatlar hamda materiallarni so‘rash va olish;

terrorchilikka qarshi operatsiya o‘tkazilayotgan zonada jismoniy shaxslarni shaxsiy ko‘rikdan o‘tkazishni, ulardagi ashyolarni, transport vositalarini hamda olib o‘tilayotgan yuklarni ko‘rikdan o‘tkazishni, shu jumladan nazorat qilishning texnik va boshqa vositalarini qo‘llagan holda ko‘rikdan o‘tkazishni amalga oshirish va boshqalar⁶³.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, bugungi kunda Estoniya davlatining ijobiy tajribalaridan kelib chiqib, O‘zbekiston Respublikasi ichki ishlar organlari xodimlarining huquqlarini ko‘rib chiqish va ijobiy tajribalarini amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Jumladan, xususiy detektiv faoliyatni amalga oshirish uchun litsenziyalar va litsenziyalarning amal qilishini belgilangan tartibda bekor qilish;

⁶²https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%AD%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8 (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022 y/y.)

⁶³ <https://lex.uz/docs/3027843> (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)

ommaviy axborot vositalaridan jinoiy huquqbuzarliklarni tergov qilish, ish bo‘yicha faktlarni aniqlash, jinoyat sodir etgan shaxslarni qidirish, jinoyat sodir etilishining oldini olish va jamoat tartibini saqlash manfaatlarini ko‘zlab foydalanish;

yuridik shaxslarning moliyaviy-xo‘jalik faoliyati to‘g‘risidagi hujjatlarni ko‘rib chiqish, tushuntirishlar va boshqa zarur ma’lumotlarni olish;

tergov qilinayotgan jinoyat bilan bog‘liq faktlarni tekshirish va ushbu tashkilotlarning hujjatlarini ko‘zdan kechirish uchun omborxona, xizmat va ishlab chiqarish binolariga, shuningdek savdo va boshqa muassasalarga erkin kirishi; tovarlarni, tayyor mahsulotlarni, xom ashyolarni tekshirish va laboratoriya sharoitida tadqiqot uchun namunalar olish huquqlarini O‘zbekiston Respublikasi ichki ishlar organlariga tatbiq etish o‘zining ijobiy tajribasini beradi.

Shu bilan birgalikda ichki ishlar organlarini xalqaro standartlarga mos ravishda politsiya tizimiga o‘tkazish taklifi bir necha yillardan buyon turli idoralar tomonidan ilgari surib kelinayotganligini qayd etib o‘tish joiz.

IQTIBOSLAR

1. https://ru.wikibriyef.org/wiki/Estonian_Police (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)
2. <https://lex.uz/docs/3027843> (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022 y/y.)
3. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%AD%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8 (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)
4. <https://www.politsei.eyeru/pravove-osnovy> (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)
5. <https://eurasianlaw.ru/nashi-rubriki/politsiya-gosudarstv-mira/politsiya-estonskoj-respubliki> (data processing / murojaat vaqti: 08.10.2022-y/y.)